

Vetenskapsrådet

GENUSFORSKNING I ANSÖKNINGAR INOM HUMANIORA – SAMHÄLLSVETENSKAP

– EN UPPFÖLJNING AV VETENSKAPSRÅDETS

BEREDNING OCH UTFALL ÅR 2006

GENUSFORSKNING I ANSÖKNINGAR INOM HUMANIORA – SAMHÄLLSVETENSKAP

– en uppföljning av Vetenskapsrådets beredning och utfall år 2006

Kerstin Nordstrand

Vetenskapsrådet 2008

Förord

Vetenskapsrådets genuskommitté har en övergripande proaktiv och policyskapande roll för att främja genusforskning inom alla vetenskapsområden. Bland annat identifierar genuskommittén genusforskningens problem, prövar lösningar samt arbetar med frågor kring vetenskaplig kvalitet och internationalisering.

Fram till och med år 2003 granskades Vetenskapsrådets genusrelaterade forskningsansökningar av genuskommitténs ledamöter. Från år 2004 genomförs denna beredning av respektive ämnesråd (humaniora och samhällsvetenskap, medicin, naturvetenskap och teknikvetenskap) samt av kommittén för utbildningsvetenskap. Detta förändrade beredningssystem innefattar inte nödvändigtvis sakkunniga med dokumenterad genuskompetens. För att öka kunskapen om hur genusforskningen klarar konkurrensen om medel har Genuskommittén tidigare genomfört uppföljningar av 2004 års beredningsprocesser inom Vetenskapsrådet. I en kontinuerlig dialog med genuskommittén har dessa uppföljningar genomförts av docent Hillevi Ganetz (humaniora/samhällsvetenskap), docent Gunilla Carlstedt (medicin) samt fil dr Susanne Andersson och docent Lars Jalmert (utbildningsvetenskap).

Föreliggande uppföljning avser vetenskapsområdet humaniora och samhällsvetenskap och rör 2006 års ansökningar. Uppföljningen har genomförts av forskningssekreterare Kerstin Nordstrand, Vetenskapsrådet.

Britta Lundgren

Ordförande i Vetenskapsrådets kommitté för genusforskning

Innehåll	Sida
Sammanfattning	4
Bakgrund och syfte	5
Vetenskapsrådets uppdrag att främja genusforskning	5
Uppföljningens syfte	5
Forskningsstödet för humaniora och samhällsvetenskap	7
Anslaget för forskning inom humaniora – samhällsvetenskap	7
Beredningsprocessen	7
Hanteringsordning för ansökningar med genusinriktning	8
Bedömningskriterier	9
Granskning av ansökningar med genusinriktning	9
Ändringar i beredningsprocessen jämfört med 2004	9
Tillvägagångssätt och underlag	10
Uppskattning av genusforskning i 2006 års ansökningsomgång	10
Urval och grunduppgifter	10
Bedömning av kryssmarkerade ansökningar	11
Kriterier och underlag	
Tillförlitlighet i bedömningarna	
Jämförelser med 2004 års ansökningsomgång	12
Tillförlitlighet i de sökandes kryss	13
Resultat	15
Genusforskning i ansökningarna enligt de sökande	15
Antal ansökningar med kryss i ansökningsformuläret	
Bidragsformer i utlysningarna 2004 och 2006	
Sakkunnigas bedömning av genusforskning i ansökningarna	16
Utfallet för genusforskningen i 2006 års ansökningsomgång	17
Genusforskning i de olika beredningsgrupperna	18
Beredningsprocessen	19
Nyttjande av externa granskare i beredningen	
Resultatet av omfördelningen inom de nya ”fria kvoten” 2006	
Genusforskning i ansökningar som inte kryssmarkerats av sökande	20
Diskussion och slutsatser	22
Genusforskningens ställning inom humaniora och samhällsvetenskap	22
Reflektioner över granskningsproceduren	22
Metodologiska erfarenheter	23
Jämförbarhet mellan olika uppföljningar	
”Genuskryssen”	
Summary in English	26
Referenser	27

Bilagor

1. Anvisningar för beredning av ansökningar med genusinriktning, ur ”Humaniora och samhällsvetenskap; Beredningshandbok ansökningsomgång 2006”

Sammanfattning

Denna uppföljning av 2006 års ansökningar till Vetenskapsrådets inom humaniora och samhällsvetenskap har initierats av Vetenskapsrådet kommitté för genusforskning för att få kunskap om genusforskningens ställning inom området. I rapporten används samma indelning som använts i tre tidigare uppföljningar av genusforskning i ansökningar till Vetenskapsrådet år 2004. Indelningen är utarbetad av docent Hillevi Ganetz, och består av tre kategorier för ansökningar som berör genus i någon grad. Forskning där genus är den centrala frågeställningen eller ett av flera perspektiv, och forskaren eller forskargruppen väl förtrogna med relevant teori benämns "genusforskning" respektive "forskning med genusperspektiv". För ansökningar där genus tas upp som en mindre del av den frågeställning som behandlas benämns "forskning med genusaspekter".

I 2006 års ansökningar inom humaniora och samhällsvetenskap markerade 28 procent av de 1218 sökande med ett kryss i ansökningsformuläret att ansökan avsåg "genusforskning eller forskning med genusperspektiv", jämfört med 48 procent av drygt tusen sökande i 2004 års omgång. Alla ansökningar som fått en kryssmarkering bedömdes av genusvetenskapligt sakkunniga till någon av tre ovanstående kategorier, eller till kategorin "utan genusinriktning". Totalt bedömdes 50 procent av de kryssmarkerade ansökningarna 2006 till kategorierna "genusforskning" respektive "forskning med genusperspektiv" jämfört med 36 procent 2004.

Av de totalt 147 beviljade ansökningarna inom humaniora och samhällsvetenskap 2006 har 16 stycken klassificerats som genusforskning eller forskning med genusperspektiv. Beviljningsgraden för ansökningarna med genusinriktning var 10 procent, jämfört med 12 procent för ansökningsomgången som helhet. Skillnaden i beviljning mellan ansökningar som bedömts ha genusinriktning och övriga ansökningar är dock inte statistiskt signifikant. Andelen ansökningar som bedömda som genusforskning eller forskning med genusperspektiv varierar i hög grad mellan beredningsgrupperna.

En erfarenhet från studien är att ett litet antal ansökningar med genusinriktning finns också bland ansökningar som inte fått kryssmarkering i ansökningsformuläret, vilket dock har liten inverkan på de uppskattningar som gjorts av mängden genusforskning i ansökningsomgången och utfallet för denna forskning. Vidare noteras att bättre jämförbarhet mellan olika uppföljningar skulle kunna åstadkommas med större enhetlighet i bedömningsunderlaget.

Bakgrund och syfte

Vetenskapsrådets uppdrag att främja genusforskning

Vetenskapsrådet har ett särskilt uppdrag av regeringen att ”verka för att genusperspektiv får genomslag i forskningen” (1). För arbetet med denna uppgift har Vetenskapsrådet en kommitté för genusforskning, underställd styrelsen. Enligt instruktionen (2) ska kommittén bland annat ”underlätta igångsättning av forskning med genusperspektiv inom delområden där sådant perspektiv behövs eller inte är tillräckligt utvecklat”, och ”följa utvecklingen, integrationen av genusforskningen som ett kompetensområde”.

Genuskommittén konstaterar i sin skrift ”Genusforskning i korta drag” (3) att genusforskning utförs både tvärvetenskapligt och inomdisciplinärt, och att genusforskningen i Sverige idag till största delen är inomdisciplinär. För den tvärvetenskapliga genusforskningen utan annan ämnesanknytning väljer kommittén beteckningen ”genusvetenskap”. Kommittén identifierar en rad teoretiska och praktiska utmaningar, bland andra:

- att främja såväl tvärvetenskaplig som inomdisciplinär genusforskning, och
- att alla ämnens potential att bidra till genusforskningens utveckling, och vice versa, utnyttjas

Som ett underlag för kommitténs arbete mot de uppsatta målen genomfördes 2005 en rad uppföljningar av hur genusforskning i ansökningar till Vetenskapsrådet klarar sig i konkurrensen om forskningsmedel. För detta ändamål infördes i 2004 års ansökningsomgång en särskild kryssruta i ansökningsformulären i Vetenskapsrådet allmänna utlysning av forskningsbidrag, där den sökande själv fick markera om ansökan avsåg genusforskning. Omfattningen av och innehållet i de ansökningar som markerats med kryss har kartlagts och analyserats i tre rapporter (4-6).

I samband med bedömningen av 2004 års ansökningar inom humaniora och samhällsvetenskap (4), vilket var den första av de tre uppföljningarna, upprättade docent Hillevi Ganetz, en kategorisering för ansökningar som berörde genus i någon grad. Forskning där genus var den centrala frågeställningen eller ett av flera perspektiv, och forskaren eller forskargruppen var väl förtrogna med relevant teori benämndes ”genusforskning” respektive ”forskning med genusperspektiv”. För ansökningar där genus togs upp som en mindre del av den frågeställning som behandlades benämndes ”forskning med genusaspekter”. Kategorierna användes i de två följande uppföljningarna inom medicin (M) (5) och utbildningsvetenskap (U) (6), och infördes också i anvisningarna i utlysningen av forskningsstöd 2006. Med dessa kategorier som grund kunde man konstatera att 18 procent av det totala antalet inkomna ansökningar inom humaniora och samhällsvetenskap, 2 procent inom medicin och 6 procent inom utbildningsvetenskap 2004 kunde klassificeras som genusforskning eller forskning med genusperspektiv.

Uppföljningens syfte

Denna uppföljning, som initierats av kommittén för genusforskning, gäller 2006 års ansökningar inom humaniora och samhällsvetenskap. Syftet med uppföljningen är att få kunskap om genusforskningens ställning i förhållande till icke genusrelaterad forskning, så som det återspeglas i Vetenskapsrådets beslut om forskningsmedel 2006. Ansökningarna bedöms med samma kategoriindelning som i uppföljningarna av 2004 års ansökningar för att möjliggöra jämförelser mellan åren 2004 och 2006.

I uppdraget ingår att, där så är möjligt, analysera eventuella skillnader i beviljningsgrad mellan åren 2004 och 2006 samt mellan genusforskning och icke genusrelaterad forskning. Vetenskapsrådets beredningsprocess för genusrelaterade ansökningar ska också belysas, och metodologiska erfarenheter vid studiens genomförande ska redovisas för att kunna tas tillvara vid framtida uppföljningar.

Forskningsstödet för humaniora och samhällsvetenskap

Anslaget för forskning inom humaniora – samhällsvetenskap

Ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap (HS) vid Vetenskapsrådet har i uppdrag att fördela medel för grundforskning av hög vetenskaplig kvalitet inom humaniora inklusive det konstnärliga området och konstnärligt utvecklingsarbete, samhällsvetenskap, religionsvetenskap och rättsvetenskap. Anslaget var 2006 totalt 253 904 tkr (7), till största delen fördelat på fleråriga forskningsprojekt. I den allmänna utlysningen 2006 beviljades bidrag för drygt 71 Mkr i form av ett- eller fleråriga bidrag, huvudsakligen för projekt med start 2007. Utöver detta fördelades mindre summor i form av konferensbidrag, publiceringsbidrag, tidskriftsstöd och andra strategiska satsningar.

Beredningsprocessen¹

För humaniora och samhällsvetenskap utlystes projektmedel och annat forskningsstöd i en allmän utlysning våren 2006, med sista ansökningsdag i april. Ansökningarna fördelades på HS beredningsgrupper, till stor del i enlighet med förslagen från de sökande.

Beredningsgruppernas ordförande avgjorde om de tilldelade ansökningarna skulle behandlas i den egna gruppen eller om någon skulle flyttas till annan beredningsgrupp. Ordföranden kunde också begära utlåtanden från externa granskare för några ansökningar eller samråd med andra beredningsgrupper vid HS eller annat ämnesråd eller kommitté vid Vetenskapsrådet.

Ämnesrådet beredde ansökningarna i två steg. Redan före sommaren hade beredningsgrupperna ett första möte, där de enades om vilka ansökningar man ansåg inte skulle komma ifråga för bidrag utan preliminärt föreslås avslag. De utgjorde ungefär två tredjedelar av ansökningarna om projektbidrag. De ansökningar som gick vidare till steg två granskades sedan ytterligare en gång av beredningsgrupperna under sommaren. Vid ett andra beredningsmöte på hösten gjorde beredningsgrupperna en prioritering och rangordnade ansökningarna bland dem som bedömts vara av allra högsta vetenskapliga kvalitet.

Varje beredningsgrupp hade en tilldelad budgetkvot och gjorde vid det andra beredningsmötet ett förslag till medelsfördelning inom denna kvot. För att den slutliga medelfördelningen skulle avspegla kvaliteten på ansökningarna i de olika beredningsgrupperna budgeterade ämnesrådet 2006 medel för en så kallad ”fri kvot” som skulle tilldelas ansökningar som var av hög kvalitet men som inte rymts inom någon beredningsgrupps egen kvot. Fyra ansökningar från varje beredningsgrupp nominerades. Ett förslag till vilka ansökningar som skulle komma ifråga för tilldelning från den ”fria kvoten” avgjordes vid ett beredningsmöte med en särskild panel vars ledamöter inte ingått i någon av de fasta beredningsgrupperna. Förslagen från beredningsgrupperna och förslaget från panelen för den ”fria kvoten” utgjorde tillsammans underlag för ämnesrådets beslut i oktober, där beslut fattas för samtliga inkomna ansökningar. År 2004 gjordes fördelningen inom den fria kvoten vid ämnesrådets sammanträde utan att först ha behandlats i en särskild beredningsgrupp, vilket medförde att medlen tenderade att bli jämnt fördelade mellan beredningsgrupperna. Syftet med den nya utformningen var att åstadkomma en fördelning baserad enbart på kvalitetskriterier.

¹ Uppgifter om beredningsprocessen har inhämtats från Beredningshandboken för HS 2006 (8) och kompletterats med muntlig information för åren 2004 och 2006 från chefen för ämnesgruppen för humaniora och samhällsvetenskap, Jan Bolin, samt tidigare chefen för ämnesgruppen, Rolf Höijer.

Tabell 1: Beredningsgrupper inom humaniora och samhällsvetenskap (8)

HS-A	Estetiska vetenskaper, (Litteraturvetenskap, teater-, musik-, film- och konstvetenskap, arkitekturhistoria)
HS-B	Ekonomiska vetenskaper, kulturgeografi/ekonomisk geografi, statistik
HS-C	Sociologi, demografi, socialt arbete, antropologi, pedagogik, etnologi, kriminologi
HS-D	Filosofi, rättsvetenskap
HS-E	Statsvetenskap, freds- och konfliktforskning, medie- och kommunikationsvetenskap, informationsvetenskap
HS-F	Psykologi
HS-I	Historiska vetenskaper, arkeologi, kulturgeografi/historisk geografi
HS-J	Språkvetenskap
HS-K	Religionsvetenskap, antikforskning, klassisk arkeologi, utomeuropeiska språk och kulturer
HS-M	Konstnärligt FoU

Hanteringsordning för ansökningar med genusinriktning

I ansökningsformuläret 2006 fanns möjlighet för de sökande att markera i en kryssruta om den föreslagna forskningen i någon mån avsåg genusforskning. Definitionen för krysset var utformad i enlighet med Hillevi Ganetz kategorier (4) ”Ansökan gäller genusforskning eller forskning med genusperspektiv”.

Utöver denna formulering fanns i anvisningarna till utlysningen följande instruktion:

”Forskare som anser att deras ansökan gäller genusforskning eller forskning med genusperspektiv ska markera ett kryss i rutan i ansökningsformuläret vid rubriken "Genusforskning/genusperspektiv" samt i forskningsprogrammet beakta/redovisa detta enligt nedan:

- a) Genusforskning - projekt med hög teori och metodmedvetenhet; frågan om genus genomsyrar hela undersökningen; beläsenhet inom fältet; tydlig problematisering av begreppet genus.
- b) Genusperspektiv - delar av undersökningen ses i ett genusperspektiv, men det kan inte anses vara centralt för hela uppläggningsen. ”

Krysset var tänkt (utöver uppföljningssyftet) att användas som ledning för när en ansökan behövde en granskare med genusvetenskaplig kompetens. Om denna kompetens inte fanns i tillräckligt hög grad bland de ordinarie ledamöterna rekommenderades beredningsgrupperna av genuskommittén att anlita externa bedömare. Hjälp med namn på sakkunniga erbjöds via genuskommitténs handläggare vid Vetenskapsrådet.

Bedömningskriterier

I HS beredningsgrupper bedöms ansökningar inom ett stort antal discipliner. Det innebär att en och samma beredningsgrupp kan hantera ansökningar med ett stort antal olika ämnesinriktningar. I grupp HS-C bedöms exempelvis ansökningar inom sociologi, demografi, socialt arbete, antropologi, pedagogik, etnologi och kriminologi. Ledamöterna i beredningsgrupperna väljs ut på ett sätt som ska motsvara den kompetens som behövs för att gruppen ska kunna bedöma alla ansökningar på ett betryggande sätt.

Alla ansökningar ska dock bedömas med samma kriterier, och det övergripande kriteriet är vetenskaplig kvalitet. Ansökningar av hög vetenskaplig kvalitet ska prioriteras högt oavsett inriktning, och ingen hänsyn ska tas till fördelningen mellan de discipliner som finns representerade i beredningsgruppen. Att en ansökan har ett genusperspektiv ska alltså noteras av beredningsgruppen i syfte att denna ska bli bedömd av lämplig sakkunnig, men är inte i sig ett kriterium för hur ansökan ska prioriteras.

Granskning av ansökningar med genusinriktning

Beredningsgruppernas ordförande ansvarar för att varje ansökan i beredningsgruppen får en kompetent bedömning oavsett vilket ämne som behandlas i ansökan. Om beredningsgruppen inte har tillräcklig kompetens att bedöma någon del av en ansökan kan externa granskare anlitas. Om en ansökan inte alls passar i beredningsgruppen ska den flyttas till annan beredningsgrupp eller annat ämnesråd eller kommitté. Principen gäller även för ansökningar med genusinriktning.

Ändringar i beredningsprocessen jämfört med 2004

Beredningsprocessen år 2006 är stort sett lik den som tillämpades 2004, när den tidigare uppföljningen gjordes. Till de större skillnaderna hör dels att ämnesrådet 2004 fattade formellt beslut om avslag redan i juni för de ansökningar som inte gick vidare till steg två, dels en ny utformning av den fria kvoten. En annan nyhet 2006 var en utförlig beredningshandbok med anvisningar till alla som deltog i beredningen, och förtydligade anvisningar för hanteringen av ansökningar med inriktning mot genusforskning eller forskning med genusperspektiv.

Genusforskning och forskning med genusperspektiv skulle år 2006 finansieras helt och hållet inom ämnesrådets egna budgetramar. Den särskilda potten för forskning med genusinriktning som beredningsgrupperna kunde nominera ansökningar till 2004 var avskaffad. Medel utlystes istället under hösten 2006 för s.k. "Centers of Gender Excellence".

Definitionen av kryssmarkeringen i ansökningsformuläret 2006 ändrades från 2004 års formulering för att överensstämma med Hillevi Ganetz kategorier A. Genusforskning och B. Forskning med genusperspektiv. I 2004 års ansökningsformulär löd definitionen "ansökan berör frågor rörande genus/genusperspektiv". I den utförligare texten i anvisningarna till formuläret 2004 stod "Den sökande ska alltid överväga om genusaspekter aktualiseras i de frågeställningar som bearbetas i projektet. Om så är fallet skall i ansökan redovisas vilka dessa är och hur de kommer att behandlas i forskningsarbetet" (4). Med 2004 års definition fanns alltså anledning att kryssa i rutan även för svaga genusaspekter i forskningen, av den sort som av Hillevi Ganetz kategoriserar som C. Genusaspekter, vilket inte tas med av den nya definitionen i 2006 års formulär.

Tillvägagångssätt och underlag

Uppskattning av genusforskning i 2006 års ansökningsomgång

För att uppskatta omfattningen av genusforskning i 2006 års ansökningsomgång inom HS-området och hur genusforskningen klarat sig i jämförelse med annan forskning inom området har en klassificering gjorts av samtliga ansökningar där den sökande med en kryssmarkering angivit att den föreslagna forskningen är genusforskning eller forskning med genusperspektiv.

Ansökningarna har bedömts av genusvetenskapligt sakkunniga för att avgöra till vilken av fyra kategorier den föreslagna forskningen kunde hänföras; A. Genusforskning, B. Genusperspektiv, C. Genusaspekter eller D. Utan genusinriktning (se nedan; Kriterier och underlag). Totalt var 338 ansökningar kryssmarkerade, och arbetet delades upp på tre sakkunniga, docenterna Hillevi Ganetz, Centrum för genusvetenskap, Uppsala universitet, Minna Salminen Karlsson, Sociologiska institutionen, Uppsala universitet och Torbjörn Forslid, Konst, kultur och kommunikation Malmö högskola. Samtliga är, respektive har varit (Ganetz), ledamöter i Vetenskapsrådets kommitté för genusforskning.

Urval och grunduppgifter

Uppgifter om ansökningar behandlade vid ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap (HS) 2006 är hämtade ut Vetenskapsrådets databas. Undersökningen har avgränsats till att gälla ansökningar

- som inkommit på ansökningsformulär med möjlighet att kryssa för om ansökan gäller ”genusforskning eller forskning med genusperspektiv”
- som behandlats i HS beredningsgrupper
- där beslut fattats om avslag eller beviljning för år 2007 och eventuellt fler år.

Eventuella ändringar i bidragsbesluten efter januari 2007 beaktas inte.

Oavstående avgränsning innebär att ansökningar som av formella skäl avförts, inkommit till HS men överförts till annat ämnesråd eller kommitté eller återtagits av sökanden innan beslut fattats i ärendet har inte medtagits. Ansökningar inkomna till annat ämnesråd eller kommitté som överfört till HS för bedömning och beslut ingår däremot, förutsatt att det varit möjligt att sätta kryss för genusforskning i formuläret. Det innebär vidare att ansökningar om projektmedel, stöd till ledande forskare, postdoktorsbidrag och stöd till konstnärlig forskning och utveckling (KFoU) inkomna i den allmänna utlysningen 2006 finns med i dataunderlaget medan ansökningar om övriga typer av forskningsstöd för humaniora och samhällsvetenskap inte ingår.

Eftersom det vid tidigare uppföljningar visat sig att det uppstått felaktigheter i sökandes kryssmarkeringar vid inregistreringen av ansökningarna, har uppgifter om kryssmarkering hämtats från en lista över sådana markeringar före inregistrering i databasen.

Uppgiften om i vilken beredningsgrupp en ansökan behandlats har i några fall fått kompletteras genom kontroll mot protokollen från beredningsmötena 2006. Beslut om ansökningar i omfördelningsgruppen finns i protokoll 2006:6, bilaga 10, från ämnesrådets möte 2006-10-09—10. Bedömningen av kryssmarkerade ansökningar i beredningen, och förslag till externa granskare från genuskommitténs ledamöter har hämtats från

dokumentation av genuskommitténs handläggare vid Vetenskapsrådet, forskningssekreterare Vera Novakova.

Bedömning av kryssmarkerade ansökningar

Kriterier och underlag

Som underlag för klassificeringen till kategorierna A-D har de genusvetenskapligt sakkunniga haft tillgång till följande delar av ansökningarna:

- Projektsammanfattningen
- Den sökandes nyckelord
- Forskningsprogrammet, inklusive referenslista

Med detta underlag bedömdes alla ansökningar som kryssats till en av nedanstående kategorier. Kategorierna är utarbetade av Hillevi Ganetz 2005 (4), och är desamma som använts för uppföljningarna inom HS, M och U 2004 för att möjliggöra jämförelser mellan ämnesområden och år.

Tabell 2: Kategorier av genusforskning, enligt Hillevi Ganetz (4)

A. Genusforskning

Studiet av genus står i centrum för projektet och anknyter till de teorier och metoder som utformats inom kunskapsområdet.

B. Genusperspektiv

Parallellt med andra perspektiv analyseras och problematiseras genus i förhållande till hur det framställs, konstrueras eller ”görs”. Även här är forskarna väl insatta i forskningstraditionen med goda kunskaper om fältets teorier, metoder och empiri.

C. Genusaspekter

I projektansökan är inte genus speciellt framträdande men dimensionen finns med. Vidare finns redogörelser som tyder på en viss medvetenhet om och beläsenhet i de teorier och metoder som används inom kunskapsfältet.

D. Utan genusinriktning

Denna grupp utgörs av ansökningar med genuskryss som inte uppfyller kriterierna för kategori 1-3.

Tillförlitlighet i bedömningarna

För en uppskattning av överensstämmelsen av bedömningarna från de tre ledamöterna fick samtliga göra en bedömning av de sammanlagt 18 ansökningarna i beredningsgrupp HS-K. I övrigt fördelades ansökningarna så att varje sakkunnig fick drygt 100 ansökningar att bedöma.

Tabell 3: Sammanställning av tre sakkunnigas bedömning av ansökningar i beredningsgrupp HS-K

Ansökan nr	Bedömd som (antal bedömningar av totalt 3):			
	A. Genus-forskning	B. Genus-perspektiv	C. Genus-aspekt	D. Ej genus
1			3	
2		2	1	
3	3			
4	3			
5			1	2
6	3			
7				3
8	3			
9	2	1		
10		2	1	
11				3
12		3		
13			3	
14			1	2
15	1	2		
16		3		
17	2	1		
18	3			

Som framgår av tabell 3 har alla tre sakkunniga gjort samma bedömning i **11 av 18** fall. För de återstående ansökningarna har en av tre sakkunniga gjort en avvikande bedömning, men i samtliga fall i en näraliggande kategori. Det går inte att finna någon systematik i avvikelserna; i tre av de sju fall som en bedömare avviker är ansökan klassad till en högre kategori och i fyra av sju fall till en lägre. Det är också olika bedömare som avviker från de andra två för de olika ansökningarna, dvs. det är inte så att en bedömare konsekvent har en avvikande uppfattning.

Definitionerna av de fyra kategorierna ger utrymme för ett visst mått av subjektivitet i bedömningen, exempelvis i avgränsningen mellan om forskarna är ”väl insatta i forsknings-traditionen” (kategori B) eller bara uppvisar ”viss medvetenhet om och beläsenhet i de teorier och metoder som används inom kunskapsfältet” (kategori C). Det finns också en viss osäkerhet i om genus inte är ”speciellt framträdande men dimensionen finns med” (kategori C) eller om det kanske finns ett genusperspektiv som är otydligt framskrivet i forskningsplanen. Med dessa osäkerheter i avgränsningen mellan kategorierna torde man kunna förvänta sig vissa avvikelser när flera sakkunniga bedömer samma ansökningar.

Med de givna förutsättningarna bedöms här samstämmigheten i de tre sakkunnigas bedömningar för HS-K som godtagbar. I det följande har därför de bedömningar som de sakkunniga gjort av ansökningarna ansetts utgöra rimliga skattningar av graden av genusforskning i ansökningarna. Ansökningarna i HS-K har vidare räknats till den kategori som två eller tre av de sakkunniga angivit för respektive ansökan.

Jämförelser med 2004 års ansökningsomgång

I rapporten från uppföljningen av 2004 års ansökningar redovisas flera problem med datainsamlingen, i synnerhet avseende antalet ansökningar som kryssmarkerats av de sökande

(4). Av de siffror som redovisas för ansökningsomgången framgår inte heller tydligt vilka bidragsformer som ingår. För att få jämförbara data för åren 2004 och 2006 i fråga om antalet ansökningar som kryssmarkerats och information om vilka bidragsformer som ingår har ett nytt dataset för 2004 tagits fram, med samma urvalskriterier och tillvägagångssätt som för 2006 års ansökningsomgång (se avsnitt *Resultat*, tabellerna 5 och 6).

Vid jämförelser av klassificeringen av ansökningarna till de fyra kategorierna A-D (tabell 2) 2004 respektive 2006 måste beaktas att bedömningarna gjordes med olika underlag de olika åren. I 2004 års uppföljning gjordes bedömningarna inledningsvis med endast ansökans två första sidor som underlag (4). Dessa sidor innehöll uppgifter om den sökande såsom namn och adress och examensdatum, projekttitel för det projekt som ansökan avser, en projektsammanfattning, nyckelord som den sökande angivit samt en eller flera klassificeringskoder för ämnesområdet valda från en lista. För en delmängd av de kryssmarkerade ansökningarna 2004 granskades därefter även forskningsprogrammet. Enligt Ganetz (4) upptäcktes genusaspekter i fler fall vid genomgången av forskningsprogrammen än vad som framgick av ansökans två första sidor. Slutsatsen av detta inför 2006 års uppföljning var att ett mer omfattande underlag som inkluderar forskningsprogrammet ger en mer tillförlitlig klassificering av ansökningarna. Det har därför tillämpats i denna studie. Jämförelser mellan åren av andelen ansökningar bedömda till de olika kategorierna måste därför ses som grova skattningar (se avsnitt *Resultat*, tabell 5).

Tillförlitlighet i de sökandes kryss

För att uppskatta omfattningen av genusforskning eller forskning med genusperspektiv i de ansökningar som *inte* kryssmarkerats så genomfördes en sökning efter ett eller flera av nedanstående ord, respektive delar av ord (tabell 4), i antingen rubrik, projektsammanfattning eller den sökandes nyckelord. Utsökningen genomfördes på ett sådant sätt att de angivna orden kunde utgöra en del av ett längre ord. De sökord som användes valdes på grund av att de vid en översiktlig genomgång föreföll vara vanligt förekommande i ansökningar med genusinriktning. Orden ”man” eller ”män” användes inte, eftersom de är allmänt förekommande oavsett forskningsinriktning.

Tabell 4: Sökord för utsökning av ansökningar med genusinriktning

Sökord
genus
femini
maskuli
kvinn

I utsökningen återfanns 182 av de 338 kryssmarkerade ansökningarna. Av dessa var 97 stycken ansökningar som bedömts höra till kategori A och 42 stycken till kategori B (se avsnitt *Resultat*, tabell 13). Bland de 880 ansökningar som inte fått någon kryssmarkering fanns 30 stycken som hade de angivna orden i titel, projektsammanfattning eller i sökandes nyckelord. Även dessa 30 ansökningar klassificerades av de tre genusvetenskapligt sakkunniga till någon av kategorierna A-D (tabell 13) på samma sätt som de kryssmarkerade ansökningarna.

De ansökningar som avser genusforskning eller hade ett genusperspektiv återfunna på detta sätt har inte räknats samman med de kryssmarkerade ansökningarna i denna undersökning, eftersom det skulle försvåra jämförelser med andra uppföljningar som baserats enbart på de kryssmarkeringarna. Resultatet används istället till att uppskatta osäkerheten i bedömningen av genusforskningens omfattning och utfall med den använda metoden.

Resultat

Genusforskning i ansökningarna enligt de sökande

Antal ansökningar med kryss i ansökningsformuläret

I tabell 5 redovisas sådana ansökningar som inkommit på ett formulär med möjlighet att markera kryss, behandlats i någon av HS beredningsgrupper och slutligen tagits upp för beslut i ämnesrådet, år 2006 respektive 2004. I 2006 års ansökningsomgång markerade 28 procent av de 1218 sökande att ansökan avsåg ”genusforskning eller forskning med genusperspektiv”. Det är färre markeringar än i 2004 års omgång där 48 procent av drygt tusen sökande angivit att ansökan ”berör frågor rörande genus/genusperspektiv”. Orsakerna till minskningen skulle dels kunna vara den ändrade definitionen för kryssmarkeringen, som i 2004 års version i högre grad öppnade för att även ansökningar med svaga genusaspekter markerades, dels att de särskilda medlen för genusforskning tagits bort i 2006 års ansökningsomgång.

Tabell 5: Inkomna ansökningar 2006 och 2004

År	Antal inkomna ansökningar totalt	Antal med sökandes markering för inslag av genusforskning i ansökan	Andel med sökandes markering för inslag av genusforskning i ansökan (%)
2006	1218	338	28
2004	1004	485	48

Bidragsformer i utlysningarna 2006 och 2004

Siffrorna över totalt antal inkomna ansökningar utgörs till största delen av projektbidrag, men ämnesrådet utlyser även andra typer av stöd som till exempel långsiktigt stöd till ledande forskare och bidrag för konstnärligt forsknings- och utvecklingsarbete som utlystes såväl 2006 som 2004. År 2004 utlystes dessutom bidrag för sabbatstermin och medel för s.k. medeldyr vetenskaplig utrustning. År 2006 utlystes inte längre bidrag för sabbatstermin, och medeldyr utrustning utlystes endast inom ramen för projektbidragsansökan. Däremot utlystes 2006 postdoktorbidrag i två former; postdoktorstipendium för utlandsvistelse och bidrag för postdok i Sverige.

Tabell 6: Bidragsformer 2006 och 2004

	Ansökningar 2006			Ansökningar 2004		
	Antal inkomna	Antal kryssmarkerade	Andel kryssmarkerade (%)	Antal inkomna	Antal kryssmarkerade	Andel kryssmarkerade (%)
Projektbidrag	1012	292	29	920	456	50
Långsiktigt stöd till ledande forskare	46	4	9	45	12	27
Projektbidrag - KFoU	27	4	15	22	6	27
Medeldyr vetenskaplig utrustning ¹	-	-	-	3	1	33
Bidrag för sabbatstermin ¹	-	-	-	14	10	71
Postdoktorstipendium ²	48	12	25	-	-	-
Bidrag till anställning som postdok i Sverige ²	85	26	31	-	-	-
Summa	1218	338	28	1004	485	48

¹ Ej utlyst 2006

² Ej utlyst 2004

Vid jämförelser mellan åren måste beaktas att olika typer av bidrag har utlysts och att villkoren för de olika typerna av bidrag kan variera. Exempelvis hade en relativt låg andel av ansökningarna till stödformen ”Långsiktigt stöd till ledande forskare” kryssmarkerats i jämförelse med projektbidragsansökningarna. En förklaring kan vara att ansökningarna till bidragsformen ”Ledande forskare” är utformade som en övergripande beskrivning av den sökandes samlade forskningsverksamhet, och är inte, som för projektbidragen, en beskrivning av ett specifikt och avgränsat forskningsprojekt. Eftersom merparten av ansökningarna de båda åren utgörs av projektbidrag blir andelen kryssmarkeringar bland projektbidragen nära andelen för ansökningarna totalt; 29 procent av projektbidragen kryssmarkerades 2006, jämfört med 28 procent för samtliga bidragsformer, och 50 procent av projektbidragen 2004 markerades, jämfört med 48 procent för samtliga bidragsformer detta år (tabell 6).

Sakkunnigas bedömning av genusforskning i ansökningarna

För att bedöma det faktiska inslaget av genusforskning i de 338 ansökningar som år 2006 kryssmarkerats av de sökande som genusforskning eller forskning med genusperspektiv klassificerades ansökningarna av sakkunniga inom genusforskning till någon av de fyra kategorierna A. Genusforskning, B. Genusperspektiv, C. Genusaspekt och D. Utan genusinriktning (tabell 7).

Tabell 7: Sakkunnigbedömning av kryssmarkerade ansökningar, per beredningsgrupp

Beredningsgrupp	Inkomna ansökningar			Sakkunnigbedömning			
	Totalt antal ansökningar	Antal med kryssmarkering	Andel med kryssmarkering (%)	A. Genusforskning	B. Genusperspektiv	C. Genusaspekt	D. Utan genusinriktning
HS-A	152	72	47	26	9	19	18
HS-B	153	24	16	4	3	7	10
HS-C	223	92	41	28	19	26	19
HS-D	84	7	8	2	2	0	3
HS-E	133	19	14	7	2	6	4
HS-F	94	22	23	1	3	11	7
HS-I	184	62	34	27	19	12	4
HS-J	83	18	22	3	1	5	9
HS-K	84	18	21	7	5	2	4
HS-M	28	4	14	0	0	3	1
Totalt	1218	338	28	105	63	91	79

Totalt bedömdes 50 procent av de kryssmarkerade ansökningarna 2006 till kategorierna A och B vilket är en betydligt större andel än 2004, då motsvarande siffra var 36 procent (tabell 8).

Andelen ansökningar som bedömts tillhöra kategori A och B av det **totala antalet** ansökningar var 2006 14 procent, jämfört med 18 procent 2004 (4). Skillnaden är inte större än att den kan tänkas bero på skillnaderna i bedömningsunderlaget de båda åren (se avsnitt *Tillvägagångssätt*, sid.14).

Tabell 8: Sakkunnigbedömning av ansökningarna 2006 och 2004

År	Andel (%) av de kryssmarkerade ansökningarna bedömda som:				Andel A + B av det totala antalet ansökningar (%)
	A. Genusforskning	B. Genusperspektiv	C. Genusaspekt	D. Utan genusinriktning	
2006	31	19	27	23	14
2004 ¹	15	21	27	38	18

¹Vetenskapsrådet (2005), Hillevi Ganetz. Vetenskapsrådets rapportserie 15:2005

Utfallet för genusforskningen i 2006 års ansökningsomgång

Beviljningsgraden

Totalt beviljades 147 av de 1218 ansökningarna i den allmänna utlysningen för humaniora och samhällsvetenskap 2006. Det ger en beviljningsgrad för dessa ansökningar som är 12 procent. Av de beviljade ansökningarna har 16 stycken² klassificerats som genusforskning eller forskning med genusperspektiv jämfört med 168 stycken av alla inkomna ansökningar med denna inriktning, vilket motsvarar en beviljningsgrad på 10 procent för ansökningar med genusinriktning (tabell 9). Skillnaden i beviljningsgrad mellan ansökningar bedömda som kategori A eller B och övriga ansökningar är inte statistiskt signifikant³.

Även i 2004 års ansökningsomgång befanns utfallet för ansökningar med genusinriktning vara på ungefär samma nivå som den genomsnittliga beviljningsgraden det året (tabell 9).

Tabell 9: Beviljade bidrag 2006 och 2004

År	Samtliga ansökningar			Ansökningar i kategori A+B		
	Antal ansökningar	Antal beviljade	Andel beviljade (%)	Antal ansökningar	Antal beviljade	Andel beviljade (%)
2006	1218	147	12	168	16	10
2004 ¹	1003	129	13	181	22	12

¹Vetenskapsrådet (2005), Hillevi Ganetz. Vetenskapsrådets rapportserie 15:2005

Av de 16 beviljade ansökningarna med genusinriktning 2006 hade 8 stycken behandlats i HS-I (tabell 10). Övriga beviljade ansökningar har tämligen jämn spridning över resterande beredningsgrupper. Endast en av 19 beviljade ansökningar från HS-C har bedömts som genusforskning eller forskning med genusperspektiv, trots att 21 procent av ansökningarna som gruppen behandlat bedömts höra till dessa kategorier. Man kan också konstatera att ansökningar med genusinriktning förekommer mycket sparsamt i beredningsgrupperna HS-D, F, J och M och att det fåtal genusansökningar som faktiskt inkommit till dessa grupper inte klarat sig i konkurrensen.

² Av de 16 beviljade ansökningar avsåg 13 projektbidrag och tre postdoktorsstipendier. För de 16 projekten beviljades lite drygt 7 miljoner kronor, och för de tre stipendierna drygt 500 000 kr.

³ På 5 % signifikansnivå, dvs. sannolikheten att skillnaden beror på annat än slumpmässiga faktorer är maximalt 5 %.

Tabell 10: Antal beviljade ansökningar totalt resp. av dem som hör till kategorierna A och B

Beredningsgrupp	Totalt antal ansökningar	Antal beviljade totalt	Andel beviljade totalt (%)	Antal ansökningar i kategori A+B	Antal beviljade ur kategori A+B
HS-A	152	11	7	35	2
HS-B	153	22	14	7	2
HS-C	223	19	9	47	1
HS-D	84	11	13	4	-
HS-E	133	14	11	9	1
HS-F	94	19	20	4	-
HS-I	184	22	12	46	8
HS-J	83	9	11	4	-
HS-K	84	11	13	12	2
HS-M	28	9	32	-	-
<i>Totalt</i>	1218	147	12	168	16

Genusforskning i de olika beredningsgrupperna

Andelen ansökningar som av den sökande bedömts som genusforskning/genusperspektiv varierar stort, från 8 procent (tabell 10) i gruppen HS-D (filosofi och rättsvetenskap) till närmare hälften, 47 procent, i HS-A (estetiska vetenskaper). Enligt de sakkunnigas klassificering av de kryssmarkerade ansökningarna spänner istället genusforskningsinslaget från att saknas helt i HS-M (konstnärligt FoU) till 25 procent i HS-I (historiska vetenskaper m.m., se tabell 1). Förutom HS-I är andelen relativt hög i HS-A, C och K (estetiska vetenskaper, sociologi respektive religionsvetenskap, m.m., se tabell 1). I resterande beredningsgrupper är andelen genusforskningsansökningar mindre än sju procent av de ansökningar som gruppen behandlat.

Ser man närmare på överensstämmelsen mellan de sökandes uppfattning och de sakkunnigas bedömning om genusinslaget i forskningen (tabell 11), är det tydligt att samstämmigheten varierar för de olika områdena. I grupperna HS-I och HS-K är ungefär 70 procent av de kryssmarkerade ansökningarna kategoriserade som A eller B av de sakkunniga. I grupperna HS-A, C, D och E (estetiska vetenskaper, sociologi, filosofi och rättsvetenskap respektive statsvetenskap; se tabell 1) är kring 50 procent av ansökningarna lika bedömda av sökande och sakkunniga, medan det i grupperna HS-B, F och J (ekonomiska vetenskaper, psykologi respektive språkvetenskap; se tabell 1) endast är cirka 20 procent av de kryssmarkerade ansökningarna som bedömts vara genusforskning eller ha ett genusperspektiv av de sakkunniga.

Tabell 11: Andel ansökningar klassificerade som genusforskning eller forskning med genusperspektiv enligt sakkunniga
(tabellen är sorterad i fallande ordning efter andelen genusforskning/genusperspektiv)

Beredningsgrupp	Totalt antal ansökningar	Andel kryssmarkerade av totalt antal ansökningar (%)	Andel ansökningar i kategori A och B av det totala antalet (%)	Överensstämmelsen i bedömningarna - Andel ansökn. i kat. A och B av antal kryssmarkerade (%)
HS-I	184	34	25	74
HS-A	152	47	23	49
HS-C	223	41	21	51
HS-K	84	21	14	67
HS-E	133	14	7	47
HS-B	153	16	5	29
HS-D	84	8	5	57
HS-J	83	22	5	22
HS-F	94	23	4	18
HS-M	28	14	0	0
Totalt	1218	28	14	50

Beredningsprocessen

Nyttjande av externa granskare i beredningen

När ansökningarna på våren 2006 inkommit och fördelats på HS beredningsgrupper fick beredningsgruppernas ordförande ta ställning till om gruppen hade tillräcklig kompetens att bedöma genusforskningsansökningar. Tre grupper (HS-B, D och J) bad om förslag till externa sakkunniga från genuskommittén. Listor med alla ansökningar som markerats med kryss för "genusforskning/genusperspektiv" skickades till ledamöter i genuskommittén som gjorde en bedömning av vilka ansökningar som faktiskt hade sådan inriktning, och föreslog granskare för dessa. Beredningsgrupperna anlätade granskare utifrån detta förslag i olika omfattning (tabell 12).

Beredningsgrupperna beaktar de externa utlåtandena vid beredningsmötet, men gör sedan en egen bedömning och rangordning av ansökningarna i relation till övriga ansökningar i gruppen.

Tabell 12: Extern granskning av ansökningar med genusinriktning

Beredningsgrupp	Antal kryssmarkerade ansökningar	Antal ansökningar föreslagna för extern bedömning	Antal externt bedömda ansökningar
HS-B	24	16 ^a	11 ^b
HS-D	7	3	1
HS-J	18	7	3

^a 11 ansökningar bedömdes av ledamöter i genuskommittén ha tydlig genusinriktning, och fem ansökningar bedömdes som oklara.

^b 10 av dessa hade bedömts ha tydlig genusinriktning och en var bedömd som oklar

En jämförelse av hur ansökningarna i grupperna B, D och J bedömdes i beredningsarbetet med sakkunnigbedömningen för denna uppföljning visar att man i beredningen klassade något fler ansökningar som genusforskning och i behov av särskild granskning. Exempelvis fann man under våren 11 ansökningar med tydlig genusinriktning i HS-B och 7 i HS-J, där motsvarande siffror i denna undersökning är 7 i HS-B respektive 4 i HS-J. Bedömningen i beredningen gjordes av tidsskäl med endast den korta projektsammanfattningen som underlag, och ambitionen var att i osäkra fall ge förslag till extern sakkunnig. Att något fler ansökningar bedömts som genusforskning var alltså förväntat. I några fall bedömdes dock ansökningar inte behöva genuskompetent granskning i beredningen men blev klassade till någon av kategorierna A eller B av de sakkunniga i denna uppföljning.

Resultatet av omfördelningen 2006

I 2006 års ansökningsomgång tillämpades en ny procedur för omfördelning av medel mellan beredningsgrupperna vilken gav möjlighet till tilldelning utöver den fasta kvoten för ansökningar från beredningsgrupper där kvaliteten på ansökningarna varit särskilt hög. Alla beredningsgrupper utom HS-M som hade särskilda reserverade medel nominerade fyra projekt till omfördelningsgruppen, vilket gav totalt 36 ansökningar att behandla. Av dessa 36 avlogs 17 och beviljades 19 vid ämnesrådets sammanträde. Av de 17 som fått avslag beviljades ytterligare 7 ansökningar i november-december från medel för Vetenskapsrådets särskilda inriktningar och andra senare frigjorda medel.

Totalt fanns i omfördelningsgruppen tre ansökningar som i denna uppföljning bedömts vara genusforskning eller ha ett genusperspektiv av de sakkunniga (varav en beviljades). Med endast tre av 36 ansökningar i omfördelningsgruppen kan proceduren inte sägas ha påverkat utfallet för genusforskningen nämnvärt, varken negativt eller positivt.

Genusforskning i ansökningar som inte kryssmarkerats

För att undersöka förekomsten av genusforskningsansökningar bland de 880 ansökningar som *inte* kryssmarkerats som ”genusforskning eller forskning med genusperspektiv” av de sökande utprovades ett antal sökord som tillsammans kunde återfinna en stor andel av ansökningarna i kategori A och B av de kryssmarkerade ansökningarna. Med sökorden ”genus”, ”femini”, ”maskuli” och ”kvinn” återfanns 92 procent av ansökningarna bedömda till kategori A och 67 procent av ansökningarna i kategori B (tabell 13), eller 83 procent av ansökningarna i kategorierna A och B tillsammans. Med hjälp av sökorden kunde alltså en stor del av, om än inte alla, ansökningarna i kategorierna A och B sökas fram medan en mindre andel (25 procent) av ansökningarna i kategorierna C och D återfanns. Metoden användes vidare för att få en grov uppfattning om hur många ansökningar med genusinriktning som fanns bland de ansökningar som inte kryssmarkerats av de sökande.

Tabell 13: Ansökningar återfunna med utvalda sökord

Kryssmarkerade ansökningar Kategori	Antal återfunna ansökningar	Antal bedömda till kategorin totalt	Andel (%) återfunna i kategorin
A	97	105	92
B	42	63	67
C	28	91	31
D	15	79	19
Ej kryssmarkerade ansökningar	30	880	3

Med ovanstående sökord (tabell 4) hittades 30 stycken ansökningar bland de 880 ansökningar som inte fått någon kryssmarkering av de sökande. En klassificering av dessa med samma tillvägagångssätt som för de kryssmarkerade ansökningarna visade att 12 av dessa ansökningar kunde räknas till kategorierna A och B.

Tabell 14: Sakkunnigbedömning av ej kryssmarkerade ansökningar funna med utvalda sökord

Beredningsgrupp	Antal funna ansökningar bland ej kryssmarkerade	Sakkunnigbedömning			
		A. Genusforskning	B. Genusperspektiv	C. Genusaspekt	D. Utan genusinriktning
HS-A	5		1		4
HS-B	4	3			1
HS-C	9	1	2	5	1
HS-D	1				1
HS-E	2	1			1
HS-F	0				
HS-I	5	2	1	1	1
HS-J	0				
HS-K	2	1		1	
HS-M	2				2
Totalt	30	8	4	7	11

Tabell 15: Utfall för ansökningar bedömda till kategori A eller B av ej kryssmarkerade ansökningar funna med utvalda sökord

Antal ej kryssade totalt	Antal ansökningar i kategori A+B av ej kryssade	Andel ansökningar i kategori A+B, av totalt ej kryssade (%)	Antal beviljade ur kategori A+B av ej kryssade
880	12	1,4	0

Med hjälp av sökorden återfanns cirka 80 procent av de ansökningar som hade kryssmarkerats som genusforskning av de sökande samt därefter klassats till kategori A eller B av de sakkunniga. Om motsvarande antas gälla för de ansökningar som inte kryssmarkerats, så kan antalet ansökningar som skulle kunna klassas till kategorierna A eller B bland dessa skattas till cirka 15, eller 2 procent av alla ansökningar utan kryssmarkering. Det skulle då vara i samma storleksordning som för ansökningarna inom utbildningsvetenskap 2004, där 2 av de 118 ansökningar som inte kryssmarkerats bedömdes vara genusforskning (6).

Denna skattning skulle ge en total mängd genusansökningar om cirka 15 procent, jämfört med de 14 procent som redovisas i tabell 8, och en beviljningsgrad om 9 procent för ansökningar med genusinriktning vilket är ungefär en procentenhet lägre än vad som beräknats. Skillnaden i utfall mellan genusforskning eller forskning med genusperspektiv och övriga ansökningar är inte heller med denna skattning statistiskt signifikant.

Diskussion och slutsatser

Genusforskningens ställning inom humaniora och samhällsvetenskap

Det övergripande syftet med denna uppföljning är att få kunskap om genusforskningens ställning i förhållande till annan forskning inom humaniora och samhällsvetenskap 2006, så som det återspeglas i ansökningar och beslut om forskningsmedel vid Vetenskapsrådet detta år. Resultatet av studien kan tolkas som att ansökningar med genusinriktning klarat sig genomsnittligt väl i konkurrensen med andra forskningsinriktningar vid 2006 års bidragsbeslut.

Mängden ansökningar som bedömts vara genusforskning eller forskning med genusperspektiv (dvs. klassificerats till kategorierna A eller B) varierar dock i hög grad mellan HS beredningsgrupper. I grupperna som behandlar ämnen som historiska vetenskaper, estetiska vetenskaper och sociologi har mer än en femtedel av ansökningarna bedömts vara genusforskning eller ha ett genusperspektiv. I de grupper som behandlar ansökningar inom språkvetenskap respektive psykologi har å andra sidan endast ett fåtal ansökningar bedömts som genusforskning/genusperspektiv trots att en dryg femtedel av de sökande i dessa grupper angivit att ansökningarna har sådan inriktning. Resultatet för de sistnämnda områdena liknar det som framkommit i kartläggningarna av ansökningar inom områdena medicin och utbildningsvetenskap för år 2004 (5, 6).

Totalt beviljades 16 ansökningar som här bedömts som genusforskning eller forskning med genusperspektiv, vilket är ett alltför litet antal för att göra någon tolkning utifrån deras fördelning på de tio beredningsgrupperna. För att säga något om utfallet per ämnesområde eller per beredningsgrupp skulle uppgifter från flera år behövas. En sammanvägning av utfallet 2006 och 2004 är dock tveksam eftersom klassificeringen av ansökningarna till kategorierna A-D gjorts med endast projektsammanfattningen som underlag år 2004 och med hela projektbeskrivningen år 2006. En jämförelse av den totala mängden ansökningar med genusinriktning åren 2006 och 2004 bör av samma skäl göras med försiktighet. En möjlig slutsats av att 18 procent av ansökningarna återfinns i kategorierna A och B år 2004 respektive 14 procent år 2006 torde ändå vara att andelen ansökningar med genusinriktning inte har ökat i någon större omfattning.

Reflektioner över granskningsproceduren

Genuskommittén har argumenterat för en särskild föreskrift för granskningen av ansökningar med genusinriktning som också införts i handboken för beredningsarbetet för HS-området, liksom för övriga ämnesområden, med följande lydelse (*bilaga 1*):

”Beredningsgruppen ska notera sökandes redovisning av genusforskning eller forskning med genusperspektiv och som huvudregel använda genuskompetens vid beredning av ansökan som redovisat sådant perspektiv.”

Regeln avviker i sig inte från den generella principen att varje ansökan granskas av forskare med kompetens för att bedöma den föreslagna forskningen. Anledningen till den särskilda föreskriften är istället att genusforskningen ofta inte är den huvudsakliga ämnesinriktningen (genusvetenskap) utan ett *perspektiv* som anläggs på en forskningsfråga inom något visst ämnesområde. Det innebär en potentiell risk att en ansökan med genusperspektiv bedöms av forskare som i och för sig har kompetens inom ämnesområdet men inte för att bedöma genusperspektivet. Denna risk torde vara större för områden där genusforskning är mindre

vanligt förekommande. För att förebygga att ansökningar med genusinriktning får en mindre gedigen bedömning än övriga ansökningar erbjuder genuskommittén hjälp till beredningsgrupperna med att utse externa granskare när det behövs.

Endast ett fåtal av beredningsgrupperna inom HS 2006 har ansett sig ha behov av externa granskare för ansökningar med genusinriktning. Användandet av externa granskare för bedömning av vissa aspekter av en forskningsansökan är inte helt okomplicerad, eftersom den externa granskaren oftast bara har tillgång till en eller några enstaka ansökningar och därför inte kan göra kvalitetsmässiga jämförelser med andra ansökningar i beredningsgruppen. Det blir därför beredningsgruppens uppgift att beakta den externa bedömarens synpunkter, men sedan göra en egen bedömning av ansökans kvalitet och hur den ska prioriteras i gruppen. Beredningsgruppens ställningstagande dokumenteras i ett yttrande och sparas, liksom det externa utlåtandet. Det är dock inte regel att beredningsgruppen i sitt eget yttrande beskriver hur man ställt sig till det externa utlåtandet. Exempelvis beviljades 2006 medel för en ansökan med genusinriktning trots att en extern genusvetenskapligt sakkunnig påpekat flera oklarheter i projektbeskrivningen. Beredningsgruppen bedömde projektet som innovativt och nydanande, utan att kommentera den externa sakkunniges invändningar. Proceduren gör det svårt att i efterhand bedöma hur den externa granskningen har påverkat beredningsgruppens bedömning.

Kryssmarkeringarna för genusforskning/genusperspektiv i ansökningarna har använts som ett hjälpmedel i beredningen för att snabbt söka fram ansökningar som eventuellt behöver extern granskning. En erfarenhet från denna studie av betydelse för den praktiska hanteringen är att det förutom att det i några beredningsgrupper fanns betydligt fler kryss än de som av de sakkunniga klassificerats som genusforskning också fanns ett litet antal ansökningar med genusinriktning bland dem som saknade kryssmarkering.

Metodologiska erfarenheter

Jämförbarheten mellan de olika uppföljningarna

De tre tidigare genomförda uppföljningarna av genusforskning inom olika ämnesområden i 2004 års ansökningar till Vetenskapsrådet har alla baserats på de sökandes bedömningar av forskningens eventuella genusinriktning. Ansökningar med någon grad av genusinriktning enligt sökande har klassificerats och placerat in i en av fyra kategorier av genusvetenskapligt sakkunniga. På grund av att omfattningen av kryssmarkerade ansökningar respektive ansökningar utan kryss varierat kraftigt mellan områdena har man i de olika uppföljningarna valt lite olika tillvägagångssätt, bland annat i fråga om hur omfattande underlag som använts för klassificeringen och hur noggrant de ansökningar som inte fått någon kryssmarkering har analyserats.

En förbättrad jämförbarhet mellan olika år och olika ämnesområden skulle kunna uppnås med större enhetlighet i vilket underlag som används för klassificeringen av ansökningarna. Enligt de genusvetenskapligt sakkunniga som genomfört klassificeringen i denna uppföljning så behövs ofta forskningsprogrammet i sin helhet för bedömningen, särskilt när genusforskningsinslaget är mindre framträdande. Samma slutsats drogs också i uppföljningen av 2004 års ansökningar inom humaniora och samhällsvetenskap (4).

En annan källa till osäkerhet är att olika bidragsformer ingår i utlysningarna olika år, och också för olika ämnesområden, vilket inte uppmärksammats i tidigare uppföljningar. En

ansökan om exempelvis bidrag för nätverk eller ett miljöstöd av något slag kan vara svår att föra till någon av de fyra kategorierna som använts. Det är också svårt att jämföra inslaget av genusforskning i ett sådant bidrag med genusforskningen i ett definierat och avgränsat forskningsprojekt. En mer direkt jämförelse skulle kunna åstadkommas genom att begränsa analyserna till att gälla endast projektbidrag.

Ytterligare en källa till osäkerhet är att bedömningen av ansökningarna görs av olika personer vid olika tillfällen. Eftersom de kategorier som används innehåller vissa kvalitativa inslag, som exempelvis graden av den sökandes beläsenhet inom fältet, så finns en viss risk för olikheter i bedömningarna. Bedömningen av de sökandes kompetens för genusforskning kan dock tänkas vara en väsentlig del av vad genuskommittén vill kartlägga, och det finns i så fall skäl att fortsatt använda kategorierna oförändrade.

”Genuskryssen”

Kryssrutan i ansökningsformulären infördes 2004 som hjälpmedel för att identifiera ansökningar i behov av särskild granskning, samt för att underlätta uppföljning av genusforskningen inom olika ämnesområden. Kryssmarkeringen kan också tänkas fungera som en signal till de forskare som söker bidrag att ett genusperspektiv i forskningen anses önskvärt, i linje med regeringsuppdraget att ”verka för att genusperspektiv får genomslag i forskningen” (1).

I denna och tidigare uppföljningar (4-6) har konstaterats hälften eller mer av de ansökningar som kryssmarkerats av de sökande inte bedömts som genusforskning av sakkunniga. Ett mindre antal ansökningar har å andra sidan inte fått något kryss, trots att de av sakkunniga bedömts vara genusforskning. Omfattningen av sådana ansökningar har i denna uppföljning skattats till cirka 2 procent av ansökningarna utan kryssmarkering, vilket ger ett fel på någon enstaka procentenhet i uppskattningen av den totala mängden genusforskning i ansökningarna och utfallet för denna forskning.

En uppenbar begränsning med att använda de sökandes bedömning för uppföljningarna är att det endast låter sig göras för sådana utlysningar där kryssrutan tagits med i ansökningsformuläret. Det går inte att i efterhand analysera en utlysning där kryssrutan inte varit med, som exempelvis Vetenskapsrådet Linnéstöd där 140 miljoner kronor per år fördelades i den första utlysningen för 2006 och framåt (9). Jämförelser med andra länders utlysningar är inte heller möjliga. För att kunna analysera också sådana ansökningar i framtiden skulle det eventuellt kunna vara intressant att försöka utarbeta en metod som baseras på sökning efter ord eller uttryck i ansökningarna som indikation på att de avser genusforskning. I denna uppföljning har en utsökning av ansökningar gjorts där ett av fyra sökord förekom i ansökans titel, sammanfattning och/eller den sökandes nyckelord. På detta sätt identifierades mer än 80 procent av de ansökningar som bedömts höra till kategorierna A eller B, dvs. genusforskning eller forskning med genusperspektiv, samtidigt som endast 25 procent av ansökningarna klassade till kategorierna C eller D, dvs. med genusaspekter eller utan genusinriktning, återfanns. Resultatet tyder på att en metod för att identifiera genusforskning i ansökningarna med hjälp av sökord skulle kunna utarbetas med hjälp av ansökningar kategoriserade till grupperna A-D för en följd av år. För att en sådan metod ska vara användbar behövs en uppsättning sökord, eller kombinationer av ord, som återfinns en betydligt större andel av genusforskningen i ansökningarna utan att alltför många ansökningar med svag eller ingen genusinriktning medföljer. Den måste också samtidigt fungera för alla ämnesområden. En svårighet i det sammanhanget uppmärksammades av Gunilla Carlstedt i

uppföljningen av ansökningar inom medicinområdet 2004, där hon kunde konstatera att orden "genus" och "kön", liksom engelskans "gender" och "sex", användes synonymt (5). Hon noterade också att de sökandes nyckelord endast i ett fåtal fall indikerade att ansökan avsåg genusforskning. En annan svårighet är att terminologin inom alla specifika forskningsfält kontinuerligt utvecklas och förändras, varför en kategorisering enbart med hjälp av ett sökordssystem är vanskligt. Dock skulle goda resultat kunna uppnås med en kombination av kryssmarkeringar och sökord, inte minst för att återfinna alla ansökningar med genusinriktning i beredningsprocessen.

Summary in English

This follow-up of applications submitted to the Scientific Council for Humanities and Social Sciences in 2006 was initiated by the Swedish Research Council's Committee for Gender Research to learn about the standing of gender research in the field. The report uses the same categories as those used in three previous follow-ups of gender research in applications to the Swedish Research Council in 2004. Hillevi Ganetz, Research Fellow, developed an approach consisting of three categories to classify applications that addressed gender to a similar degree. Research applications where gender is the central issue or one of several perspectives, and where the researcher or research group is well versed in relevant theory, are classified as "gender research" and "research with gender perspective" respectively. Research where gender is addressed as a minor aspect of the central issue is classified as "research with gender aspects".

In 2006, of the application forms received in the humanities and social sciences, 28% of the 1218 applicants marked (x-mark) that the application involved "gender research or research with gender perspective", versus 48% of just over 1000 applicants in 2004. Gender science experts sorted the x-marked applications into one of the three categories listed above, or to the category "no gender orientation". Of the x-marked applications in 2006, 50% were placed in the "gender research" and "research with gender perspective" categories versus 36% in 2004.

Of the 147 applications in the humanities and social sciences that were approved in 2006, 16 were classified as gender research or research with gender perspective. The rate of approval for applications with a gender orientation was 10%, compared to 12% for the application round as a whole. The difference in approval rates between applications found to have a gender orientation and other applications is, however, not statistically significant. The percentage of applications judged as being gender research or research with a gender perspective varies widely between the evaluation panels.

The study also found that a small number of applications with a gender orientation appear among the application forms that are not x-marked. However, this has little impact on estimates concerning the amount of gender research in the application round and the outcome regarding this research. Furthermore, it was noted that greater uniformity in the evaluation criteria could improve comparability between different follow-ups.

Referenser

1. SFS 2000:1199, Förordning med instruktion för Vetenskapsrådet. Utbildningsdepartementet, 2000.
2. Instruktion för kommittén för genusforskning vid Vetenskapsrådet, Vetenskapsrådets styrelse 2006-12-14, protokoll 7 2006, bilaga 21.
3. Vetenskapsrådet (2004). *Genusforskning i korta drag*, Vetenskapsrådets kommitté för genusforskning (broschyr)
4. Vetenskapsrådet (2005). Hillevi Ganetz, *Genusvetenskapliga projektansökningar inom humaniora och samhällsvetenskap – en uppföljning av Vetenskapsrådets beredning och utfall år 2004*. Vetenskapsrådets rapportserie 15:2005.
5. Vetenskapsrådet (2007). Gunilla Carlstedt, *Genus i projektansökningar inom medicin – en uppföljning av Vetenskapsrådets beredning och utfall år 2004*. Vetenskapsrådets rapportserie 1:2007.
6. Vetenskapsrådet (2007). Susanne Andersson och Lars Jalmert, *Genus i forskningsansökningar inom utbildningsvetenskap – en uppföljning av Vetenskapsrådets beredning och utfall år 2004*. Vetenskapsrådets rapportserie 8:2007.
7. Vetenskapsrådets årsredovisning 2006
8. Vetenskapsrådet 2006. Humaniora och samhällsvetenskap; Beredningshandbok ansökningsomgång 2006.
9. Anvisningar för ansökningar om Linnéstöd, Vetenskapsrådets dnr 2005-7150

Bilaga 1

Ur "Humaniora och samhällsvetenskap; Beredningshandbok ansökningsomgång 2006" Anvisningar för beredning av ansökningar med genusinriktning

- Genusforskning och forskning med genusperspektiv

Forskare som anser att deras ansökan gäller genusforskning eller forskning med genusperspektiv har markerat ett kryss i rutan i ansökningsformuläret vid rubriken "Genusforskning/genusperspektiv" samt i forskningsprogrammet beaktat/redovisat detta enligt nedan:

- a) Genusforskning – projekt med hög teori och metodmedvetenhet; frågan om genus genomsyrar hela undersökningen; beläsenhet inom fältet; tydlig problematisering av begreppet genus.
- b) Genusperspektiv – delar av undersökningen ses i ett genusperspektiv, men det kan inte anses vara centralt för hela uppläggningsen.

Alla genusrelevanta ansökningar kommer att beredas inom respektive ämnesråd/ kommittés beredningsgrupper. Beredningsgruppen ska notera sökandes redovisning av genusforskning eller forskning med genusperspektiv och som huvudregel använda genuskompetens vid beredning av ansökan som redovisat sådant perspektiv. Beredningsgruppen ska motivera undantag från huvudregeln och rapportera utfallet till styrelsen efter beslut om fördelning. Vetenskapsrådets kommitté för genusforskning bistår gärna beredningsgrupperna med genusvetenskaplig kompetens. Förfrågningar om hjälp med sakkunniga bör skickas till genuskommittén genom Vera Novakova, tillsammans med faktabladet över aktuella ansökningar, senast den 2 maj för ansökningar inom humaniora och samhällsvetenskap, resterande ansökningar den 15 maj. Genuskommittén återkommer då med förslag till namn på sakkunniga senast den 8 maj för ansökningar inom humaniora och samhällsvetenskap, till resterande ansökningar den 31 maj.